

PUOLEN SUOMEN
MONISIVISTYSPALVELUIDEN
KEHITTÄMISHANKE
(PSMK)

PILOTTI KANSALAIKOPISTOJEN
JA KOULUJEN YHTEISTYÖSTÄ
POHJOIS-POHJANMAAN
KUNNISSA

TAIDE- MAISTIAISIA KOULUUN

Taru Nygård
Tarja Takala-Hotti
31.5.2022

SISÄLLYS

	3
	4
	7
	8
	8
	11
	13
	14
	14
	16
	17
	18
	23
	25

1. LUKIJALLE

Meri-Pohjolan opistopiirin Puolen Suomen Monisivistyspalvelujen Kehittämishanke (PSMK-hanke) järjesti keväällä 2021 lapsille ja nuorille suunnattuja taide- ja taitoaineiden lyhytkursseja koulupäivän aikana. Pilotilla haluttiin tuoda esille taide- ja taitoaineiden harrastamisen hyvää tekevää vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä tasavertaista mahdollisuutta hankkia mieluinen harrastus. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus ja saatavuus tulisi olla lapsen ja nuoren perusoikeus.

PSMK-hankkeen yhtenä tavoitteena on kehittää kansallisen tason malli koulujen ja kansalaisopistojen yhteistyön vahvistamiseksi kokonaisvaltaisen koulupäivän ideaa mukaillen. Käytännössä kokonaisvaltaisen koulupäivän idea tarkoittaa mm. taide- ja taitoaineiden opiskelun tuomista kouluille koulupäivään sisällyttäen. Tässä pilotissa keskityttiin kokeilemaan taidemaistiaisia lyhytkurssien muodossa oppilaille koulupäivän aikana tai välittömästi koulupäivän jälkeen toteutettuina. Kehittämistyössä punaisena lankana on ekososiaalisen sivistystietoisuuden lisääminen, mikä tarkoittaa mm. vapauden ja vastuun ymmärrystä kuluttamisessa ja ympäristön huomioimisessa sekä inhimillistä kasvua reflektion, kriittisen ajattelun ja erilaisuuden ymmärtämisen kautta. Ekososiaalinen sivistyskäsite sisältää ajatuksen yhteistyöhalukkuudesta ja erilaisten toimijoiden kanssa yhdessä tekemisestä.

Taide- ja taitoaineiden lyhytkurssit toteutettiin Oulun, Iin ja Limingan alueen kouluissa yhteistyössä Iin kansalaisopiston, Lakeuden opiston ja Oulu-opiston kanssa. Kolme kuntaa ovat suuruusluokaltaan erilaisia: Iissä on 9912 asukasta, Limingassa 10 218 ja Oulussa 209 551 asukasta (Tilastokeskus 2021). Pilotin tarkoituksena oli kokeilla yhteistyötä kansalaisopistojen ja koulujen kanssa, parantaa entisestään taito- ja taideaineiden pedagogien ohjaamien kurssien saavutettavuutta ja saada kokemuksia taide- ja taitoaineiden kurssien koulupäivään sisällyttämisen erilaisista vaihtoehdoista. Lisäksi pilotissa saatiin arvokasta kokemusta kunnan eri toimijoiden yhteistyöstä.

Tarja Takala-Hotti
projektikoordinaattori
PSMK-hanke

2. KOHTAAMISIA KOULUILLA

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus harrastamiseen, mutta kaikilla huoltajilla ei ole mahdollisuus tarjota harrastusta lapselleen. Meri-Pohjolan opistopiirin PSMK-hanke pilotoi kokonaisvaltaisen koulupäivän ideaa tuomalla taito- ja taideaineiden lyhytkursseja, luovia kokeiluja koulupäivän yhteyteen ja kouluille. PSMK-hankkeen pilotti ajoittui sattumalta samalle keväälle, kuin Opetus- ja kulttuuriministeriön Harrastamisen Suomen mallin hankkeen valtakunnallinen pilotti, jossa niinkään pyritään edistämään koulun ja harrastustoimijoiden yhteistyötä järjestämällä lapsille ja nuorille mieluisia ja maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteyteen. Suuruusluokka edellä mainituilla hankkeilla oli erilainen johtuen pilottien hankerahoitusten suuruuksista ja toisaalta Harrastamisen Suomen mallin koko maata käsittävästä kokeilusta. Taidemaistaisten pilotissa saimme kuntakohtaisia kokemuksia yhteistyöstä kansalaisopistojen ja koulujen välillä sekä lapsille ja nuorille tarjottavan taide- ja taitoaineisiin liittyvän tekemisen mallintamisesta. Harrastamisen Suomen mallin ja PSMK-hankkeen pilotin samanaikaisuus loi myös mahdollisuuksia kokemusten vaihtoon ja yhteistyöhön.

AKRYYLIMAALAVSKURSSI
KESKIVIKKOISIN **KLO 14:00-15:30** 14.4.-12.5.

7.-9.-LUOKKALAINEN! HALUATKO KOKEILLA, KUINKA MONIPUOLISTA JÄLKEÄ AKRYYLIMAALAEILLA SAAKAAN AIKAIKSEIKSI?

- 1 Harjoittelemme värien sekoittamista
- 2 Luomme karkeitä tekstuureja palettiveitsillä
- 3 Teemme abstrakteja kaatotaide teoksia pouring mediumin avulla

ILMOITTAUTUMINEN PE 9.4. MENNESSÄ WILMAN ILMOITUKSEN KAUITA!

Meri-Pohjolan opistopiirin PSMK-hanke järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja lyhytkurssia harrastustoiminnan kehittämiseksi kouluissa. Päivittä haluan saada esille taiden ja taiteiden harrastamisen hyviä tekijöitä lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä tasavertaisia mahdollisuuksia hankkia erilainen harrastus.

BIISIPAJA

* 8-luokkainen; tule kokeilemaan biisin tekemistä
* opit miten kirjoittaa tekstejä ja tehdä musaa
* et tarvitse aiempaa kokemusta, eikä sinun tarvitse osata soittaa

Ke 7.4.-28.4.
Valtarin
koululla
klo 13:15-14:45

Ilmoittaudu Wilman
Biisipaja-ilmoituksen
kausia 31.3.
mennessä

Meri-Pohjolan opistopiirin PSMK-hanke järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja lyhytkurssia harrastustoiminnan kehittämiseksi kouluissa ja yhteistyössä. Päivittä haluan saada esille taiden ja taiteiden harrastamisen hyviä tekijöitä lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä tasavertaisia mahdollisuuksia hankkia erilainen harrastus.

VOIMAUTTAVA TUNNEKUVAKURSSI
ITS ME!

Viikolla 19.20.21 keskiviikkoisin klo 15.00-16.30 (3x 90min). Aloitus keskiviikkona 12.5. klo 15.00 koulun kuvisluokassa. Kurssi on suunnattu Iivimängiläiden koulun 7.-9.-luokkalaistille oppilaille. Kurssi on maksuton. Kurssille otetaan enintään 10 osallistujaa.

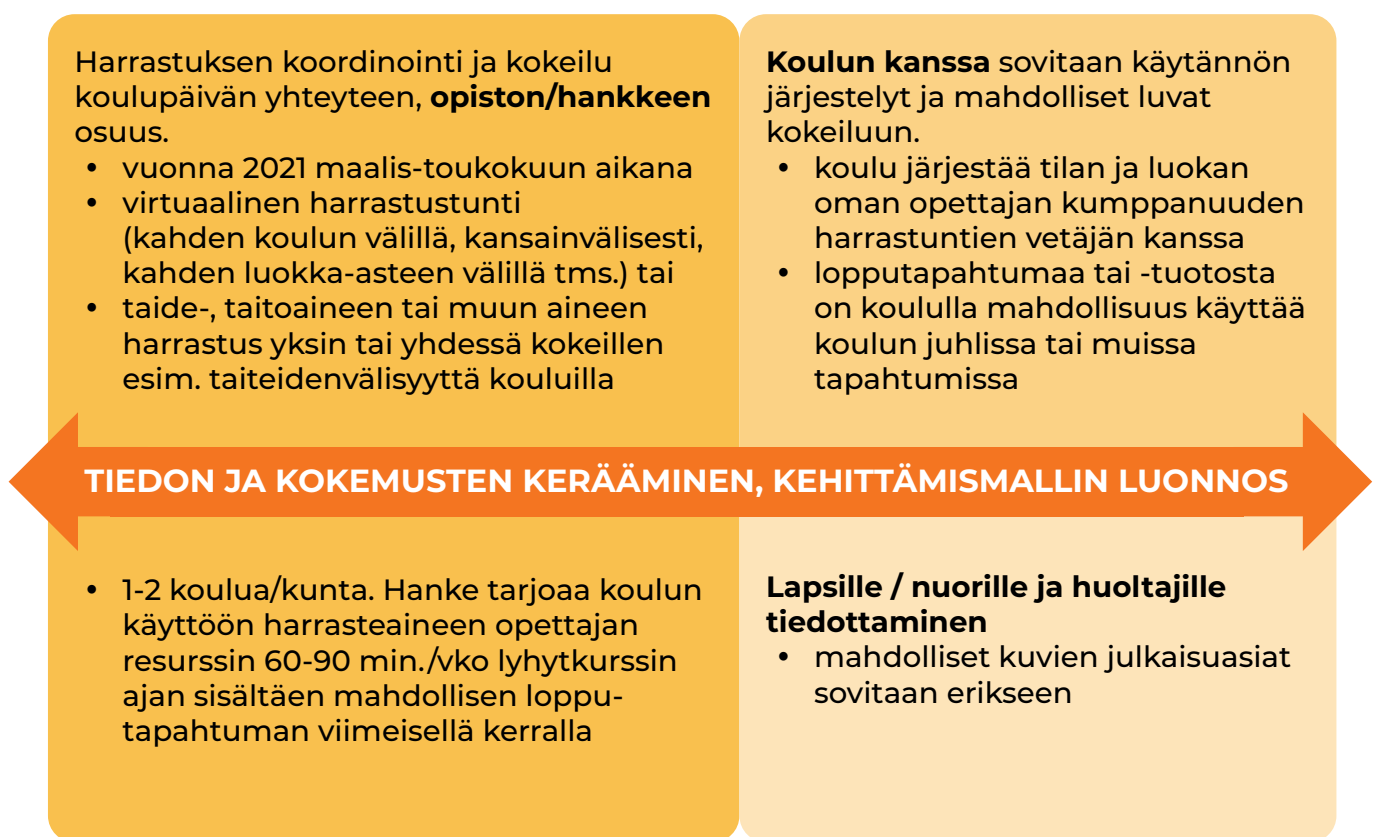
It's-me! on luova voimauttava kuvaprojektikurssi nuorille. Kurssin aikana luotteen avulla pohditaan voimauttavia asioita, kuunnellaan ja kohdataan omia tunteita, katsotaan itsemme sekä muita arvostavasti ja lempeästi osana erilaisten ihmisten muodostamaa yhteisöä. Projektin tarkoituksena on löytää, olla läsnä ja avoinna kaikelle luovuudelle, voimalle ja hyvälle potentiaalille mitä meissä jokaisella on.

Ilmoittautuminen: 12.5. klo 15.00
Koulun kuvisluokassa
Koulun koulun kuvisluokassa
Koulun koulun kuvisluokassa
Koulun koulun kuvisluokassa

Kurssilla kuvataan, tehdään tunnemaalaus ja koetaan oma voimakkaasti. Kurssilla tarvitaan digitaalkamera (kännykkä käy) sekä kuvauspäivinä sään mukaiset varusteet. Kuvaustunti pidetään koulun lähistöllä. Kuvausta on ensimmäisellä ja toisella kerralla. Kurssin ohjaajana Sini Yrjänä (vokokuvaaja, lasten- ja nuorten tunteita-ohjaaja LTO).

Meri-Pohjolan opistopiirin PSMK-hanke järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja lyhytkurssia harrastustoiminnan kehittämiseksi kouluissa ja yhteistyössä. Päivittä haluan saada esille taiden ja taiteiden harrastamisen hyviä tekijöitä lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä tasavertaisia mahdollisuuksia hankkia erilainen harrastus.

Kuviossa 1 on pilottimalli, jossa on eroteltu eri toimijoiden tehtävät harrastusten kokeilemiseksi koulupäivän yhteyteen idean suunnitteluvaiheessa. Halukkuutta lähteä mukaan pilottiin kysyttiin Meri-Pohjolan opistopiirin opistoilta (19 kpl) ja mukaan saatiin kolmen kunnan opistot. Iissä, Oulussa ja Limingassa kokeiltiin viidessä alakoulussa ja neljässä yläkoulussa taideaineiden lyhytkursseja. Yhteensä kursseille osallistui noin 130 oppilasta. Pilotille palkattiin osa-aikainen koordinaattori, joka sopi taide- ja taitoaineiden kurssien käytännön järjestelyistä koulujen ja opistojen kanssa. Kurssien ohjaajina toimi kuusi ammatillisesti pätevää taideaineiden pedagogia, joista jokaisella oli aikaisempaa kokemusta perusopetuksen parissa työskentelystä. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen tässä pilotissa ei kokeiltu virtuaalista harrastustuntia johtuen osaksi siitä, että pitkien koronaepidemian aiheuttamien etäopetusjaksojen jälkeen kasvokkaista kohtaamista kaivattiin ja pidettiin tärkeänä toimittaessa lasten ja nuorten kanssa.

KUVIO 1. Kokonaisvaltaisen koulupäivän malli

Pilotissa järjestettiin viisi erilaista taideaineiden lyhytkurssia: lumenveiston, akryyli-maalauksen, sävellyspajan, bändipajan ja valokuvauksen kurssit. Lyhytkurssien sisällöissä pyrittiin vastaamaan lasten harrastamisen toiveisiin harrastamisen Suomen mallin koululaiskyselyn 2020 (OKM 2021) tuloksia seuraten. Yhteistyökouluja valitessa huomioitiin erityisesti ne koulut, joiden kohdalla Koululaiskyselyn 2020 vastauksissa oli toivottu taito- ja taideaineita, mutta Harrastamisen Suomen mallin hankkeen puolesta tätä tarjontaa ei voitu järjestää. Toisaalta pyrittiin tarjoamaan kouluille mahdollisuutta kokeilla sellaista pätevien taideaineiden pedagogien ohjaamina taidetoimintaa, jollaista ei koulun omassa toiminnassa ole mahdollisuutta toteuttaa. Lyhytkurssit olivat kestoaltaan 60–90 minuuttia ja niitä pidettiin 3–5 kertaa. **Kuviossa 2** näkyvät järjestettyjen kurssien kurssikuvaukset, paikka, aika ja osallistujat.

KUVIO 2. Taito- ja taideaineiden lyhytkurssit keväällä 2021

Kurssi, taidemaistainen ja ohjaaja opettaja	Kurssikuvaus	Paikka, aika ja osallistujat
Lumenveistokurssi Hennariikka Lohi	Työpajassa lapioimme, luonnostelemme, kurkotamme ja tietysti veistämme lunta! Lumi- ja pakkastilanteesta riippuen teemme lumesta veistettäviä aihiota tai jäämuoteilla erilaisia hahmoja, patsaita tai rakennelmia.	Aseman koulu, li • Viikot 11–13 (3x90 min) • Koulupäivän aikaan • Ma klo 9.30–11.00 • 5. lk., 15 oppilasta Jakun koulu, li • Viikot 11–13 (3x90 min) • Koulupäivän aikaan • Ti klo 9.30–11.00 • 3.–4. lk., 18 oppilasta Olhavan koulu, li • Viikot 11–13 (3x90 min) • Koulupäivän aikaan • Ke klo 9.15–10.45 • 3.–5. lk., 15 oppilasta
Musapaja Lasse Rasinkangas	Musapajassa tutustutaan iloisella meiningillä yhtyesoiton ja yhteismusisoinnin alkeisiin, bändisoittimiin ja soitetaan monipuolisesti erilaista musiikkia yhdessä.	Jakun koulu, li • Viikot 13–17 (5x90 min) • Koulun jälkeen • Ke klo 14.00–15.30 • 5.–6. lk., 4 oppilasta
Akryylimaalauskurssi Teri Tsokkinen	Haluatko kokeilla, kuinka monipuolista jälkeä akryylimaaleilla saakaan aikaiseksi? Tutustumme akryylivärien käyttöön mm. harjoittelemalla värien sekoittamista, luomalla karkeita tekstuureja palettiväreistä ja tekemällä abstrakteja kaatotaideteoksia pourina mediumin avulla.	Kiiminkijoen koulu, Kiiminki/Oulu • Viikot 13–17 (5x90 min) • Koulun jälkeen • Ti klo 13.15–14.45 • 5. lk., 15 oppilasta Kiiminkipuiston koulu, Kiiminki/Oulu • Viikot 15–19 (5x90 min) • Koulun jälkeen • Ke klo 14.00–15.30 • 7.–9. lk., 15 oppilasta
Biisipaja Jenni Siuruainen Johanna Niskanen	Oletko ajatellut, että haluaisit joskus tehdä omaa musiikkia, mutta et tiedä mistä aloittaa? Biisipajassa tutustutaan laulun teon eri vaiheisiin, mietitään mistä ja miten laulujen tekstit syntyvät ja kokeillaan kirjoittaa niitä itse. Kokeillaan myös omien melodioiden säveltämistä ja pohditaan, miten omasta kappaaleesta voi tehdä demon. Mukaan tarvitset vain kirjoitusvälineet. Musiikki kuuluu kaikille.	Valtarin koulu, li • Viikot 14–17 (4x90 min) • Koulun jälkeen • Ke klo 13.15–14.45 • 8. lk., 4 oppilasta
Voimauttava tunnekuvakurssi Sini Yrjänä	"It's me, just now!" on luova, voimauttava kuvausprojektikurssi nuorille. Kurssin aikana pohditaan voimauttavia asioita, kuunnellaan ja kohdataan omia tunteita, katsomme itseämme sekä muita arvostavasti ja lempeästi osana erilaisten ihmisten muodostamaa yhteisöä. Kurssilla tarvitaan digitaalikaamera (kännykkä käy) sekä kuvauspäivänä säänmukaiset varusteet. Kuvaustunti pidetään koulun lähiluonnossa.	Pitkäkankaan koulu, Oulunsalo/Oulu • Viikot 16–17 (4x60 min x 4 luokkaa) • Koulupäivän aikaan • Ti klo 8–10; 10.20–11.20; 12–13; 13.15–15.15 • 7. lk., 4 x n. 20 oppilasta, eli yhteensä noin 80 oppilasta. Liminganlahden koulu, Liminka • Viikot 19–21 (3x90 min) • Koulun jälkeen • Ke klo 15–16.30 • 7.–9. lk., 2 oppilasta

TAITO- JA TAIDEAINEIDEN OPETTAJAN TYÖTÄ TUKIEN

Taide- ja taitoaineiden kurssien opettajille järjestettiin **Hyvinvointia vahvistavien työkalujen käyttö taideopetuksessa ja -ohjauksessa** -kurssi, jonka ohjasi kasvatuspsykologi (KM) ja taiteen maisteri, Art taiteilija Marianne Lukkarinen. Kurssilla jaettiin ja kehitettiin taidepedagogin omaa ja oppilaiden hyvinvointia tukevia työmenetelmiä pohtimalla muuan muassa miten tukea oppilaan hyvin- tai paremmin voimisen sekä yksilöllisen luovuuden vahvistamiseen liittyviä tarpeita omaan opetettavaan aineeseen liittyen. Samalla pohdittiin, miten omassa työssä jaksetaan, kuinka työstä palautuminen voisi tapahtua työn aikana ja millaisia taideopetus- ja ohjausmenetelmiä tähän voisi käyttää. Opettajilta saatu palaute tältä kurssilta oli erinomaista ja samanlaista koulutusta toivottiin jatkossakin tukemaan taide- ja taitoaineiden opettajien työtä.

Pilotin päättyessä järjestettiin yhteistyökumppaneille tapaaminen, johon kutsuttiin opistojen rehtoreita, taide- ja taitoaineiden opettajia sekä perusopetuksen opettajia. Paikallaolijoiden kanssa jaettiin kokemuksia pilotista, kysyttiin palautteita ja pohdittiin tulevaa. Usea opettaja ilmaisi, että samanlaista lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa toimintaa olisi tärkeä toteuttaa jatkossakin.

3. KOKEMUKSIA JA PALAUTTEITA

Taidepedagogien ohjaamia lyhytkursseja järjestettiin kouluissa sekä koulupäivään sisällytettynä että välittömästi koulupäivän jälkeen. Koulupäivään sisällytetyt taide-tunnit toteutettiin vaihtelevilla tavoilla. Esimerkiksi yläkoululla järjestetyllä valokuvauskurssilla opetustunnit sovittiin yhteistyössä koulun kuvaamataidon opettajan kanssa niin, että osan tunnista oppilaat olivat oman kuvaamataidon opettajan kanssa tehden taulupohjaa kuville, ja osan tunnista oppilaat tekivät valokuvaustehtävää taidepedagogin kanssa. Näin saatiin hyödynnettyä aikaa ja resursseja tehokkaasti, oppilaat tulivat kohdatuksi pienemmissä ryhmissä ja kurssien sisältöön saatiin moniulotteisuutta. Alakoululla järjestetyillä lumenveistokursseilla puolestaan oppilaiden ohjausvastuu oli täysin lyhytkurssin taidepedagogilla, jolloin luokanopettaja pääsi tarkastelemaan luokkansa työskentelyä sivusta seuraajan roolissa. Perinteisempää harrastustoiminnan toteutusta edusti koulupäivän jälkeen kouluilla pidetyt taidekurssit. Kokemusta erilaisten oppilasryhmien rekrytoimisesta saatiin sekä oppilaiden ilmoittautumisesta haluamalleen kurssille että oppilaiden osallistumisesta luokkana taide- ja taitoaineiden kurssille.

KURSSILLE OSALLISTUNEIDEN OPPILAIDEN PALAUTTEET

"Se että sai tehdä omanlaisen taideteoksen ja se, että sai rentoutua maalaamalla" **12 v.**

"Sai maalata oikeestaan mitä vaan" **11 v.**

"...mistä/miten inspiiraatiota, miten jatkaa, jos pää lyö tyhjää" **15 v.**

"Oli ihan super kiva kurssi ja opin paljon uutta ja hyödyllistä! :)" **14 v.**

"Ystävät" **11 v.**

"Nauraminen" **9 v.**

"..tää on tärkeä, että saan esittää laulun ja tässä oon käsitelty mun ongelmaa..."

"Se, että sai kokeilla paljon uusia välineitä ja maalaustyylejä" **11 v.**

"Tunteiden ilmaisu" **13 v.**

"Oli kiva tehdä yhteistyötä." "Yhdessä tekeminen" **13 v.**

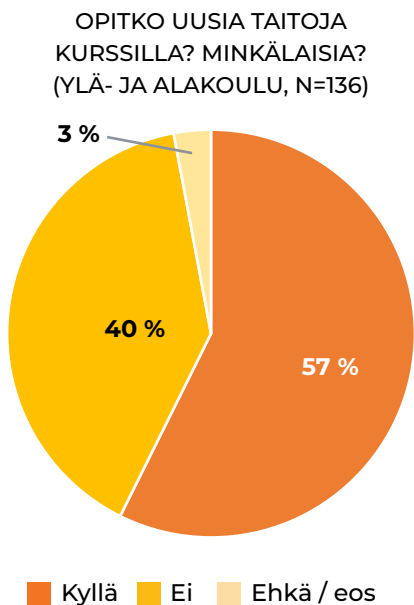
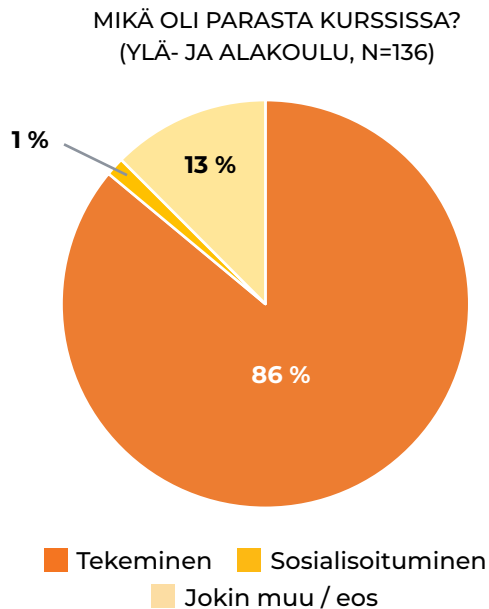
"Pääsee käyttämään mielikuvitusta" **13 v.**

"...opin, että sotkutaide ei ole sotkua vaan abstraktia!"
"Sai päättää enemmän siitä miten sen teki" **13 v.**

"Oli tosi mukavaa olla mukana. vinkit todella auttoivat eteenpäin biisin teossa ja tulen varmasti käyttämään niitä jatkossakin." **16 v.**

"Sai tehdä todella vapaata taidetta. Ja muutenkin se oli kivaa." 11 v.

Lyhytkursseille osallistuneilta oppilailta kysyttiin kirjallisia palautteita kurssien lopuksi palautelomakkeella. Kurseille osallistuneiden oppilaiden palautteissa korostui ylivoimaisesti kurssien parhaana elementtinä itse kurssin sisältö, eli kurssin mukaisen taiteen tekeminen. Muutamissa vastauksissa parasta kurssissa mainittiin olleen kaverit tai muu sosiaalinen konteksti. Kurseilla opittiin uusia taitoja ja kokeiltiin uudenlaisia harrastuksia. Alla olevissa ympyräkaavioissa on kaikkien kurssille osallistuneiden ja palautteisiin vastanneiden vastauksia keskeisimpiin palautteiden kysymyksiin.

Kuva: Hennariikka Lohi, Lumenveistokurssi

Kuva: Sini Yrjänä, Voimauttava tunnekuvakurssi

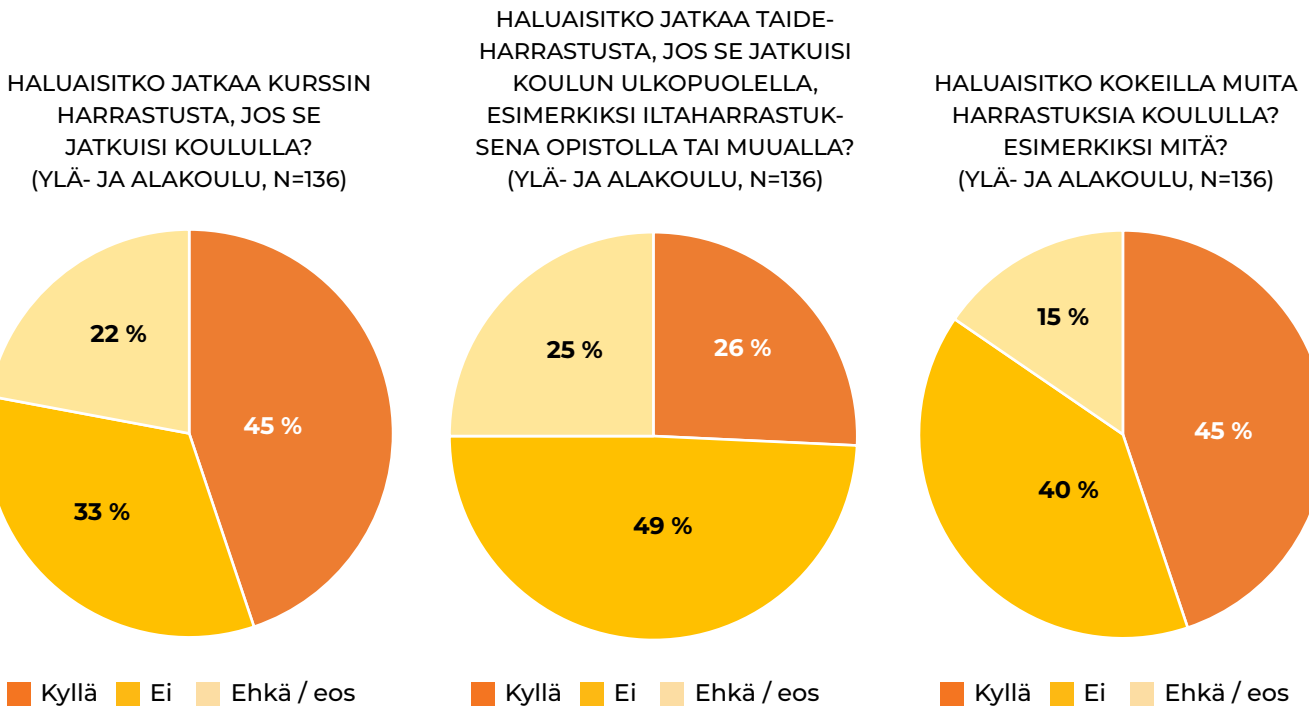
Kuva: Lasse Rasinkangas, Musapaja

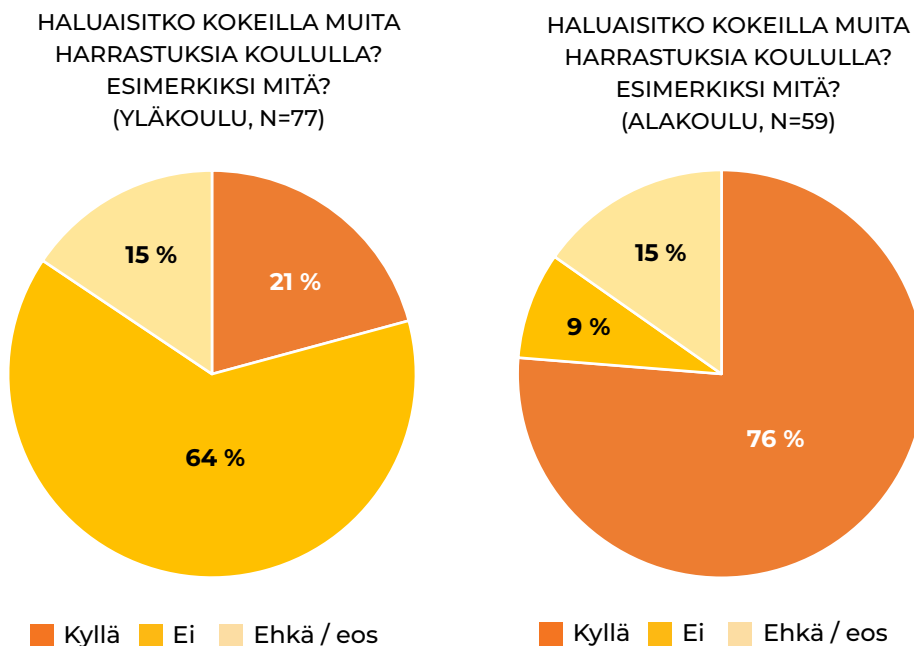
Kuva: Teri Tsokkinen, Akryylimaalaukskurssi

"Kun sai testata eri maalaustyylejä ja käyttää omaa luovuutta." 15 v.

Vaikka kursseilla koettiin paljon uutta ja positiivista, hieman yllättäen kiinnostus harrastuksen jatkamiseen koululla tai koulun ulkopuolella oli maltillisempaa. Seuraavissa ympyräkaavioissa näkyvät sekä ala- että yläkoulun oppilaiden vastaukset yhdessä.

Palautteisiin vastanneista lievä enemmistö oli halukas kokeilemaan myös muita harrastuksia koululla. Kuitenkin tarkasteltaessa vastanneiden tuloksia erikseen alakoululaisten ja yläkoululaisten vastanneiden osalta, havaittiin selvä ero ylä- ja alakoululaisten välillä: enemmistö alakoululaisista oli innokas kokeilemaan muita harrastuksia koululla, kun taas yläkoululaiset vastaajat olivat varautuneempia uusien harrastusten kokeiluun.

Koulupäivän aikaan järjestetty yläkoululaisten valokuvakurssi sai valtavan hyvää palautetta oppilaiden keskuudessa ja osallistujien mukaan muun muassa tunnetaitoja ja ilmaisua pystyttiin harjoittelemaan onnistuneesti tällä kurssilla. Palautteista kävi ilmi, että koululle ei jäädä mieluusti osallistumaan koulupäivän päättymisen jälkeen. Kaverien tapaaminen on tärkeää ja toisaalta koulupäivän pituus asettaa jaksamiselle rajansa. Kun kurssi tarjottiin koulupäivän aikana, osallistuminen oli innokasta.

TAIDE- JA TAITOAINEIDEN OPETTAJIEN AJATUKSIA PILOTTIKURSSEISTA

Lyhytkursseja ohjanneet taidepedagogit jakoivat kokemuksiaan pilottikurssien opetuksista yhteisessä palautekeskustelussa kurssikauden päätteeksi. Lisäksi osa taidekurssien opettajista kertoi kokemuksistaan palautelomakkeeseen vastaten. Opettajat kokivat pääsääntöisesti oppilaiden olleen innokkaasti mukana kurssin tehtävissä ja he vaikuttivat saaneen uudenlaisia kokemuksia taidekursseilla.

”..sai hyvää kokemusta koululla opettamisesta..”

Lyhytkurssien opettajien kokemuksissa yhteistyö koulun kanssa sujui hyvin ja koulun tilat olivat taideopetukseen sopivia. Tilojen ja mahdollisesti tarvittavien materiaalien ja apuvälineiden löytäminen sekä keskeneräisten töiden säilyttäminen oli välillä haastavaa, joten koulun ulkopuolisen opettajan on hyvä olla tietoinen koulun ja luokan käytänteistä etukäteen. Kurseilla oli myös mahdollista käyttää koulun välineitä, esimerkiksi soittimia opetuksessa. Kurssien opettajat kokivat tullessaan hyvin vastaanotetuiksi kouluilla ja apua sai pyydettyä.

Lyhytkurssien aikana oppilaita ei ehtinyt oppia tuntemaan kovinkaan hyvin. Silti kohtaamiset oppilaiden kanssa sujuivat pääsääntöisesti välittömästi ja avoimesti. Tärkeänä pidettiin kuitenkin sitä, ettei ryhmät ole liian suuria. Mikäli kurssi pidettiin koulupäivän aikana ja mukana oli esimerkiksi luokanopettaja tai muu aikuinen, pystyi kurssin opettajakin keskittymään paremmin myös yhden oppilaan ohjaamiseen. Parhaimmillaan koulun opettajan yhteistyö taidepedagogin kanssa voi siis tarjota vahvempaa läsnäoloa opetuksessa ja kohtaamisia oppilaille yksilöllisesti.

“Lapset vaikuttivat avoimen kiinnostuneilta saamastaan opetuksesta ja vaikutti siltä, että he saivat uudenlaisia kokemuksia kurssilla.”

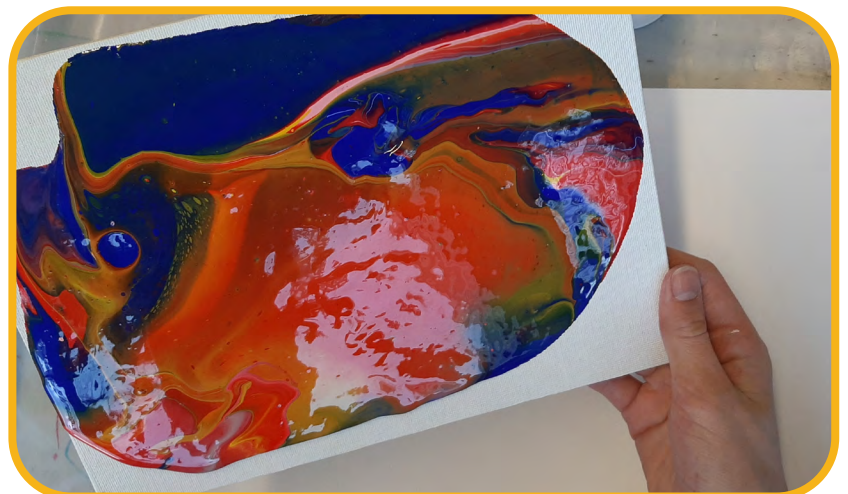
Kaiken kaikkiaan pilottikurssien opettajat kokivat lyhytkurssit positiivisina ja taidetoiminnan mahdollisuudet lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen nähtiin vahvana. Tärkeäksi koettiin, että tunnit taiteen ympärillä mahdollistivat oppilaille pysähtymisen ja rauhoittumisen hetkiä sekä mahdollisuuksia itseilmaisuun ja tunnetaitojen vahvistamiseen. Tämä on erityisen tärkeää suorituskeskeisessä koulu- maailmassa. Taidepedagogit ovat innostuneita ja avoimia yhteistyön tekemisestä koulun opettajien kanssa. Myös koulujen opettajat ottivat taidepedagogit lämpimästi vastaan ja tuntuivat arvostavan taidepedagogien erityisosaamista. Yhteinen tekeminen nähdään mahdollisuutena, josta hyötyvät kaikki osapuolet.

“Tämän tyyppinen kurssi varmasti lisää oppilaan osallisuuden kokemuksia.”

Koulupäivään sisällytetty kurssi mahdollisti taiteen tarjoamisen uusille oppilasjoukoille. Yhteistyö koulun opettajan kanssa koettiin positiivisena resurssina ja mahdollisuutena, mikä auttaa myös koulun henkilökuntaa järjestämään entistä enemmän osallisuuden kokemuksia oppilaille. Yhteinen tekeminen taidetoiminnan äärellä mahdollisti uudella tavalla tuttuihin luokkakavereihin tutustumisen.

Koulupäivän sisällä järjestelyllä kurssilla taidepedagogi astuu suoraan koulumaailmaan ja kohtaa ryhmät niiden koko kirjossaan. Kouluympäristössä työskennellessä taidepedagogi joutui myös kohtaamaan koulumaailman haasteita esimerkiksi oppilaiden keskinäisiä riitoja selvittäessä. Toisaalta koulun opetushenkilöstön ulkopuolinen aikuinen pystyi auttamaan myös luokan ryhmäytymisessä ja kohtaamaan haastavasti käyttäytyvän oppilaan taiteen keinoin. Kaikille oppilaille tarjotulla kurssilla oppilaille on myös erilaisia valmiuksia taidetoimintaan. Lyhytkurssit koettiin kuitenkin sopivan mittaisina “maistiaisina” erityisesti taide- ja taitoaineissa, ja oppilaat osallistuivat kursseilla innostuneesti ja rohkeasti.

Koulupäivän jälkeen järjestetyille kurssille puolestaan koottiin ryhmät pääsääntöisesti oppilaiden omien ilmoittautumisten mukaan, jolloin oppilaille oli jo valmiina kiinnostusta ja mahdollisesti aiempaa kokemustakin kurssin sisältämästä toiminnasta. Ryhmän kannalta tämä vastasi enemmän perinteistä taideharrastusta, joskin lyhyemmäksi suunnitellun, yhteen taidetoimintaan keskittyvän taide- maistiaisen tapaan. Kursseilla heräsi myös kiinnostus jatkaa taideaineen opiskelua, ja olisi- kin tärkeää, että harrastuksen jatkomahdollisuudet olisi- vat tarjolla oppilaille heti taide- kipinän syttyessä.

Kuva: Teri Tsokkinen, Akryylimaalaukskurssi

KOULUJEN LUOKANOPETTAJIEN KOKEMUKSET JA YHTEISTYÖ KOULUN KANSSA

”Oppilaat osallistuivat kurssille innokkaasti, ja olivat motivoituneita aiheesta. Lapset toimivat erinomaisesti, ja kurssi oli mukavaa, mielekästä ja korkeatasoista vaihtelua normaaliin koulupäivään.”

Palautetta lyhytkursseista ja yhteistyöstä opiston taidepedagogien kanssa kysyttiin luokanopettajilta sekä koulun rehtoreilta niin ikään palautelomakkeella. Palautteiden perusteella luokanopettajat pitivät kursseja erittäin positiivisina kokemuksina. Erityisen hyvää oli opettajien palaute koulupäivän aikana pidetyistä kursseista: ne olivat toivottua ja odotettua vaihtelua koulupäivän sisältöön. Opettajat kokivat taidemaistiaiset omaa työpäivää piristävinä ja kuormittavaa työtä helpottavana elementtinä. Opettajat pitivät myös arvokkaana tilaisuutta saada luokkaan kollega, jolta voi itse oppia taidemenetelmiä. Yhteistyö mahdollisti taidepedagogin ja koulun opettajan vertaismentoroinnin, jossa luokanopettaja pääsi seuraamaan ja oppimaan uudenlaista taidemenetelmää hyödynnettäväksi myös omassa opetuksessaan. Opiston taideopettajat puolestaan voivat oppia koulun opettajilta esimerkiksi ryhmänhallintataitoja.

”Auttoi ryhmäytymisessä ja toi esille joidenkin sellaisten oppilaiden positiivisia puolia, jotka ei näy luokkatilanteessa.” “...uusi ohjaaja näkee oppilaat eri tavalla, oppilaat käyttäytyi ihan eri tavalla ulkona veistoskurssilla kuin luokassa. Toiminnallisuus tukee oppimista.”

Opettajat pääsivät kokemaan oppilaittensa toimintaa sivusta seuraajan roolissa, mikä mahdollisti oppilaiden ja luokan ryhädynamiikan havainnointia uudella tavalla. Opettajat näkivät oppilaittensa sellaisia positiivisia puolia ja vahvuuksia, mitä ei tavallisessa luokkatilanteessa ollut tullut esille. Myös opettajien havaintojen mukaan oppilaat olivat innokkaina mukana taidetunneilla. Yhteistyö koulun ja taidepedagogien kanssa toi oppilaille uudenlaisia mahdollisuuksia soveltaa kouluaineita käytäntöön. Esimerkiksi lumenveiston kurssilla sovellettiin matematiikkaa kolmiulotteisessa hahmottamisessa, mittaamisessa ja mittasuhteita vertaillen.

”Mielestäni on erittäin myönteinen asia saada kursseja myös tänne haja-asutusalueelle, jossa välimatkat ovat pitkiä ja harrastuksiin osalla perheistä on mahdotonta lapsiaan kuljettaa.”

Palautteiden perusteella opettajat eivät kokeneet kursseista aiheutuneen itselleen suurta ylimääräistä työtä, vaan mahdollinen pieni järjestely koettiin kurssin laajaan positiiviseen antiin nähden sopivaksi. Opettajat myös arvostivat palautteissaan sitä, että kursseja ohjasivat opiston taide- ja taitoaineiden opettajat oman alansa ammattilaisina. Haasteena koulupäivän jälkeen pidettävissä kursseissa oli erityisesti haja-asutusalueilla koulukuljetukset, joiden vuoksi kaikki halukkaat oppilaat eivät päässeet osallistumaan kurssille. Tämänkin vuoksi opettajat pitivät koulupäivään sisällytetyistä kursseista hyvinä vaihtoehtoina tarjota taidekokemus kaikille oppilaille tasavertaisesti. Voisikin sanoa, että taidemaistiaisista hyötyivät ennen kaikkea oppilaat, mutta myös koulun luokanopettajat ja opiston taideopettajat.

4. KOMMENTTEJA JA OIVALLUKSIA

Toiminnan keskiössä on oppilas, lapsi tai nuori, jonka terveyttä ja hyvinvointia pyritään tukemaan ja lisäämään. Hyvinvoinnin edistäminen on yksi kunnan ja sitä kautta kunnan eri toimijoiden perustehtävä. Yhteistyönä järjestettävät taide- ja taitoaineiden maistiaiskurssit vaativat kaikilta osapuolilta yhteistyöhalukkuutta, jota onneksi löytyi pilottihankkeen osapuolilta.

Taru Nygård
Koordinaattori

HAVAINTOJA PILOTIN KOORDINOINNISTA

Pilotille palkattiin keväällä 2021 koordinaattori, joka organisoivat koulujen ja kansalaisopistojen yhteistyötä, rekrytoi taidepedagogeja kurseille ohjaajiksi ja sopi käytännön järjestelyistä kouluilla tapahtuvissa taidemaistiaisissa. Koordinaattorina toiminut musiikkipedagogi, KK Taru Nygård organisoivat taidemaistiaiset, keräsi palautteet ja oli mukana tämän raportin kirjoitustyössä.

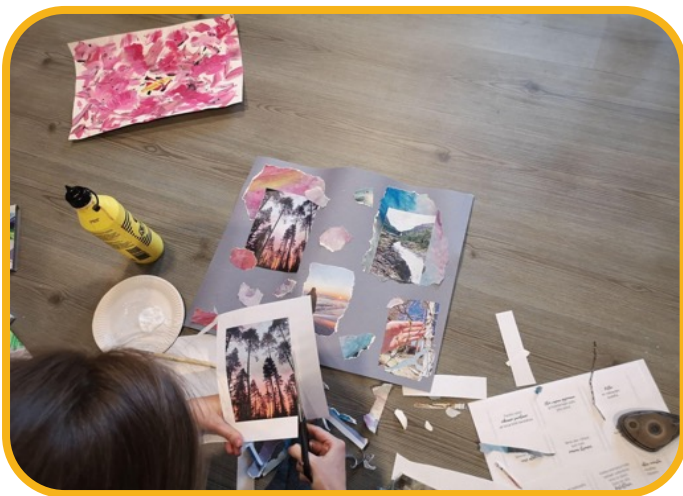
Lähtökohta koulujen ja opistojen taidepedagogien yhteistyölle oli hyvä ja koulut olivat hyvin avoimia kaikelle oppilaita tukevalle yhteistyölle ja erityisesti taide-toiminta koettiin tervetulleena. Taidepedagogeja rekrytoitaessa huomattiin, kuinka taideammattilaisten joukossa jo

tiedostetaan taiteen hyvinvointivaikutukset lasten ja nuorten kehityksen ja kasvun tukemisessa ja halu näiden välittämiseen laajemmin on vahva.

Taidemaistiaisten järjestämiseen liittyy monia käytännön tehtäviä: kurssipaikan ja -ajan sopiminen koululla, koulujen sekä kurssien opettajien aikataulujen yhteensovittaminen, kurssista tiedottaminen sekä mainostaminen, ilmoittautumisten vastaanottaminen, mahdollisten materiaalien järjestäminen ja koulun välineiden lainaaminen sekä muut yhteistyökuviot vaativat tarkkaa ja monimuotoista työskentelyä. Lyhytkurssien toteutukseen liittyvä järjestelytyö olisikin tärkeää tehdä mahdollisim-

man selkeäksi niin, että kurssien opettajat voivat keskittyä itse opettamiseen. Myös koulun kannalta on tärkeää, että käytännön järjestelyt kurssiaikataulujen sopimisiin, kurseista tiedottamiseen, mahdollisiin ilmoittautumisiin sekä tilavarauksiin ja mahdollisiin materiaalilainoihin tehdään keskitetysti.

Hankkeessa kokeiltiin erilaisia ilmoittautumisten muotoja. Osalle kurseista ilmoit-
tauduttiin koulun opettajalle tai rehtorille, osalle kurseista oli käytössä kansalais-
opistoissa jo yleisesti käytössä oleva Hellewi-järjestelmä. Molemmat tavat todettiin
toimiviksi. Hellewi-järjestelmän kautta ilmoittautuminen ei vaadi koulun opettajan
panosta ilmoittautumisten vastaanottamiseen, mutta kursseille tulisi kuitenkin voida
osallistua tasapuolisesti niin, että lapsen ja nuoren ilmoittautuminen ei jää vain perheen
aktiivisuuden varaan. Tämän vuoksi yhteistyö koulun opettajien kanssa on tärkeää
ilmoittautumistavasta riippumatta.

Kuva: Sini Yrjänä, Voimauttava tunnekuvakurssi

Koulun opettajat tuntevat oppilaansa hyvin ja voivat kannustaa ja innostaa oppilaita osallistumaan. Pelkkä koulun ulkopuolinen tiedottaminen kurssista lapsille, nuorille ja perheille ei välttämättä riitä, vaan koulun opettajien tai rehtorin tiedottamana viesti välittyy oppilaille vahvemmin. Silti joskus vahvakaan tiedotus kurssista ei riitä, vaan oppilailla voi olla suuri kynnyks lähtee kokeilemaan itselle vierasta toimintaa. Eräällä yläkoululla koulun kuraattori että opettaja tiedottivat oppilaita taidekurssista ja koettivat tarjota mahdollisuutta osallistua muu-

tamalle oppilaalle, joille ajattelivat kurssista olevan erityisen paljon hyötyä. Oppilaiden arkuus osallistua ja mahdollisesti kaverikontekstit estivät kuitenkin oppilaita ilmoittautumasta kurssille. Toisen kunnan koululla vastaava kurssi tarjottiin koko luokkasteelle koulu-päivän aikana, jolloin oppilaat olivat innolla mukana kurssin toiminnoissa ja palaute oppilailta oli erittäin positiivista.

Järjestelyissä tulee huomioida myös harvaan asutuilla alueilla järjestettävät koulu-
kydyt ja niiden aikatauluista sopiminen sekä mahdollisen välipalan tarjoaminen
taidetuntien yhteydessä. Taidekurssin tarjoaminen koululla voi helpottaa perheen
arkea ja mahdollistaa kokemuksen harrastamisesta myös sellaisille oppilaille, joilla ei
harrastukseen kulkeminen kotoa käsin onnistu. Harrastustunnit koulupäivän jälkeen
vähentävät myös lasten yksinäisiä hetkiä iltapäivisin. Kurssien opettajien vastauksissa
huomattiin kuitenkin oppilaiden erilainen vireystaso kursseille osallistumisessa
johtuen vuorokauden ajankohdasta. Väsymys iltapäivällä saattoi näkyä levottomana
käyttäytymisenä tai vastaavasti harrastuksesta poisjäämisestä. Koulupäivän aikana
tarjottavan taide- ja taitoaineen kurssilta poisjäämisiä ei ilmaantunut ja osallistuminen
on tasaisempaa, kun taas koulupäivän jälkeen tarjottavasta harrastuksesta on hel-
pompia jäädä pois.

Kiinnostusta yhteistyölle on olemassa sekä koulujen että opiston taide- ja taitoaineiden opettajien puolelta, ja ymmärrys erilaisista mahdollisuuksista lasten ja nuorten tukemiseen on selkeä. Taito- ja taideaineiden lyhytkurssit pitävät sisällään monia kasvaville lapsille tärkeitä asioita, kuten tunnetaitojen, itseilmaisun, empatian ja yhteistyön taitojen opettelua. Taidekokemukset kouluissa tukevat oppilaiden yksilöllistä kasvua ja kehitystä.

Tulevaisuudessa olisikin järkevää jatkaa yhteistyötä ja vahvistaa taide- ja taitoaineiden kurssitoimintaa matalalla kynnyksellä ja oppilaita tasavertaisesti saavuttaen. Jatko-hankkeena olisi mielenkiintoista testata nimenomaan koulupäivään sisällytettyjen lyhytkurssien järjestämistä laajemmin.

YHTEISTYÖTÄ KUNNAN TOIMIJOIDEN KANSSA

Lasten toiveet mieluisaan harrastukseen suosituimpien lajien ulkopuolella turvataan lin kansalaisopiston ja taidekoulun rehtorin Jaana Sorosen mielestä myös kartoittamalla toiveita, jotka eivät ole Harrastamisen Suomen mallin kyselyn kärjessä, mutta joita kuitenkin halutaan lasten ja nuorten keskuudessa kokeilla. Harrastamisen Suomen mallin koululaiskysely antaa hyvän pohjan lasten ja nuorten harrastamisen toiveille. Taito- ja taideaineiden tarjonnan saavutettavuutta lasten ja nuorten keskuudessa voidaan edistää yhteistyöllä perusopetuksen ja kunnassa jo olevien, vapaa-ajan toimintaa ja harrastuksia järjestävien tahojen kanssa. On tärkeää tarjota taito- ja taideaineiden maistiaisja jo senkin vuoksi, että perusopetuksessa on edellä mainittujen aineiden opetusta vähennetty.

Tärkeää onkin Sorosen mielestä tarjota yhteistyössä kunnan eri toimijoiden kanssa kokeiluja, maistiaisja, konsertteja ja muuta taide- ja taitoaineiden tarjontaa niin, että lapsi ja nuori tulee tietoiseksi eri mahdollisuuksista kotikunnassaan. Myös kunnan eri oppilaitosten pedagogit tulevat näin tutuimmiksi toisilleen. Kansalaisopistojen ja Harrastamisen Suomen mallin hankkeen yhteistyössä on hyödyllistä pohtia sujuvia käytänteitä ja täydentää omalla toiminnalla muuta kunnassa tarjottavaa toimintaa. Yhteistyössä kunnan toimijoiden kanssa toteutettu markkinointi lapsille ja nuorille selkeyttää tarjontaa ja tuo toiminnan läpinäkyväksi kaikille osapuolille.

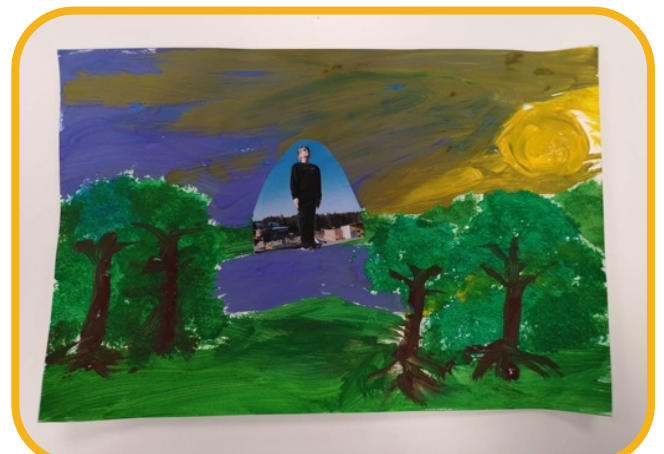

5. KEHITTÄMISMALLI LASTEN JA NUORTEN TAIDE- JA TAITO-AINEIDEN HARRASTAMISEEN KOULUILLA

PSMK-hankkeen yksi tavoite oli luoda oppilaslähtöinen kansallisen tason malli lapsille ja nuorille tarjottavan taide- ja taitoaineiden opiskelulle resursseja yhdistäen ja osaamista kehittäen. Tässä työssä on erityisen tärkeää tiedon ja kokemuksen kerääminen pilotista. Myös haastattelemalla eri toimijoita saatiin tietoa siitä, mitä olisi huomioitava lasten ja nuorten taito- ja taideaineiden järjestämisessä toisaalta kustannustehokkaasti kunnissa ja toisaalta huomioiden tasavertainen mahdollisuus hyvinvointia edistävään harrastamiseen kotikunnasta riippumatta.

Kansallisen tason kehittämismalli lähtee oletuksesta, että taide ja taitoaineet kuuluvat kaikille lapsille ja nuorille, myös niille, joilla on sairaus tai vamma, jokin toimintaeste tai muu erityisen tuen tarve. Kehittämismallin ehdotuksessa keskitytään lyhytkurssien järjestämiseen koulupäivän aikana opiston taidepedagogien suunnittelemina ja ohjaamina. Selkeällä erolla harrastamisen Suomen mallin tarjontaan tässä halutaan korostaa lyhytkursseja tilaisuutena taidetoiminnan kokeilemiseen mielekkään harrastuksen löytämiseksi sekä kansalaisopistojen pedagogien roolia taidealan ammattilaisina ja heidän tarjoamansa opetuksen mahdollisuuksia oppilaiden kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukena. Yhteistyössä koulujen kanssa saavutetaan kaikille lapsille ja nuorille yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kurssille. Lyhytkurssit toimivat sekä oppilaiden oman kasvun ja kehityksen tukena että myös tutustumisena ja innostuksena taide- ja taitoaineiden tavoitteelliseen opiskeluun.

Pilotissa on kehitetty malli taide- ja taitoaineiden lyhytkurssien, Taidemaistiaisten, järjestämiseen kunnassa. Yhdessä eri toimijoiden kesken on pohdittava rahoitusmahdollisuuksia niin, että päällekkäistä toimintaa ei syntyisi ja mahdollisesti avustuksena saadut varat tulisivat järkevästi käyttöön, lasten ja nuorten ollessa keskiössä. Mallin kokeilemiseen kunnassa voidaan myös suunnitella yhteisen hanke- rahoituksen hakemista.

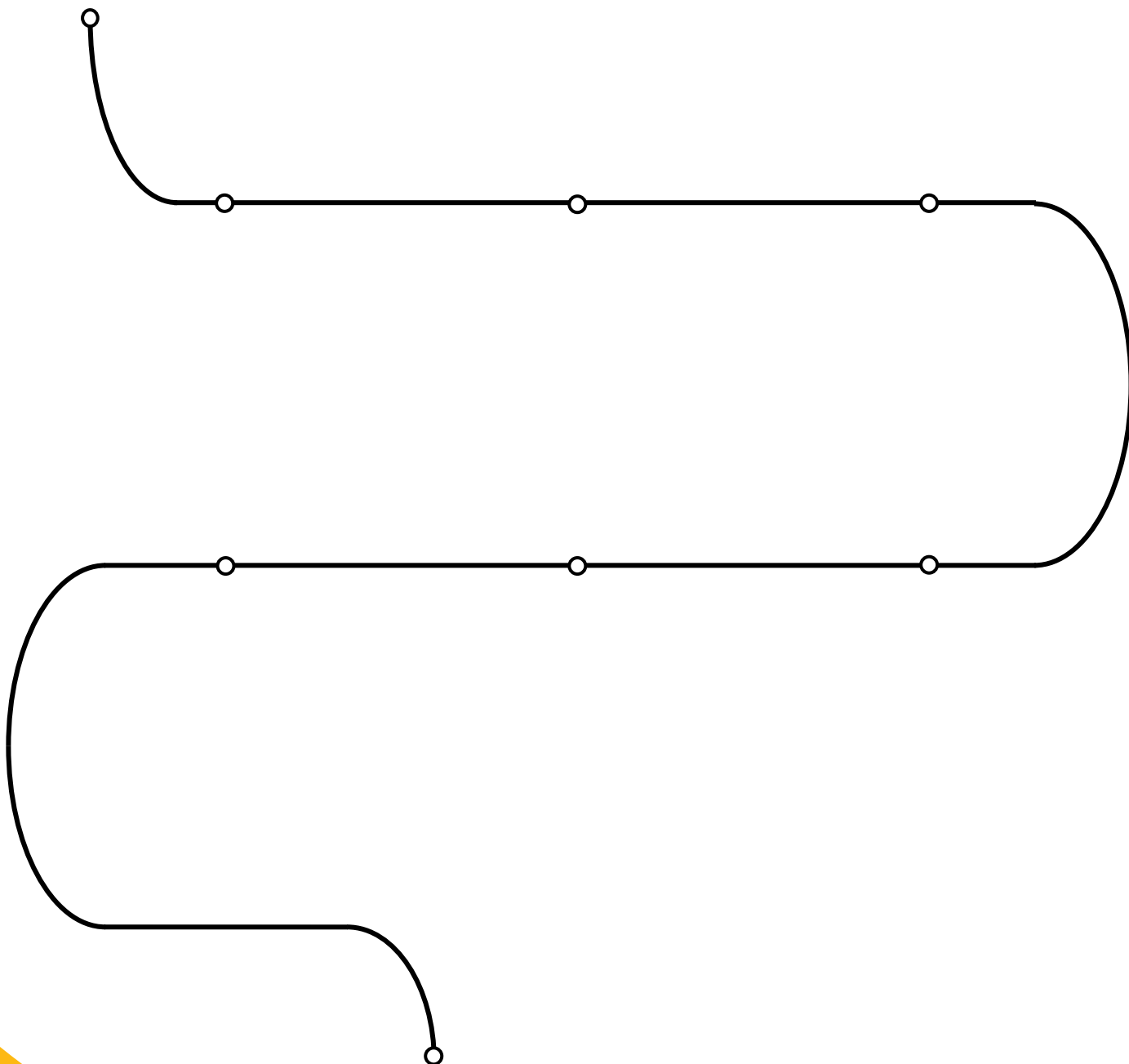

Kuva: Sini Yrjänä, Voimauttava tunnekuvakurssi

POLKUA PITKIN

HARRASTAMISEEN JA HYVINVOINTIIN

Taito- ja taideaineiden lyhytkurssien, Taidemaistaisten sisällyttäminen koulupäivään.

YHDESSÄ ALKUUN

Kunnan eri toimijat (esim. kansalaisopiston rehtorit ja opettajat, koulutoimen-/sivistystoimenjohtaja, perusopetuksen rehtorit ja opettajat, sosiaali- ja kulttuuritoimi) sopivat yhteisistä tapaamisista ja suunnittelevat avoimesti yhteistyössä tehtävää, lasten ja nuorten hyvinvointia edistävää ja taidekasvatusta tukevaa, taito- ja taideaineiden maistiaskurssien järjestämistä kouluille. Koulujen mukanaolo heti alun neuvotteluissa erityisen tärkeää.

Kuntakohtaisen toiminnan koordinointiin tarvitaan asiantuntija, joka suunnittelee ja järjestää yhteistä toimintaa. Koordinaattorin toiminta-alue voi ulottua myös kunnan rajojen ulkopuolelle ja toiminta voi olla laajempaa kuin vain yksittäisen hankkeen toiminnan järjestäminen (vrt. Harrastamisen Suomen mallin koordinaattorit). Käytännön organisointityön lisäksi koordinaattorin tärkein tehtävä on yhteishengen luominen ja mahdollisuuksien näkeminen kunnan eri toimijoissa. Koordinaattori tekee työtä yhdessä sovittujen reunaehtojen mukaisesti. Tässä tärkeässä työssä ei ole varaa jättää ketään kunnassa toimijaa toiminnan ulkopuolelle.

KURSSIEN KARTOITUSTA

Taito- ja taideaineiden lyhytkurssien toiveita ja tarjontaa kartoitetaan oppilaslähtöisesti ja myös yhteistyöhön mukaan tulevien taidepedagogien ammattilliset erityistaidot ja osaaminen huomioiden. Kansalaisopistossa kartoitetaan kiinnostuneita opettajia lyhytkurssien järjestämiseen ja suunnitellaan yhteistyönä sisältöjä eri taito- ja taideaineiden kursseille kouluille tarjottavaksi. Pohditaan myös, miten huomioidaan taideaineiden hyvinvointivaikutukset kurssin sisällössä. Tuloksia lasten ja nuorten toiveista saadaan jo harrastamisen Suomen mallin koululaiskyselyssä ja kyselyä voidaan täydentää ja tarkentaa kouluilla tehtävällä kyselyllä. Kysely ja kurssien kartoitus on hyvä aloittaa jo edellisen lukuvuoden aikana, jotta toimintaa päästään suunnittelemaan ajoissa aina seuraavalle lukukaudelle. Myös kunnan moniammattillisen toimijajoukon (ks. luvun aloituskappale) asiantuntijuus otetaan käyttöön kursseja suunniteltaessa.

KURSSITARJOTTIMELTA TOIMINTAAN

Kyselyiden ja kartoitusten perusteella koordinaattori kokoaa kurssitarjottimen, joka esitellään kouluille. Kouluilla rehtorit esittelevät tarjottimen opettajille, jotka voivat valita tarjottimelta luokkansa tarpeisiin sopivan kurssin. Kaipaako luokanopettaja oman opetuksensa tueksi oppilailleen esimerkiksi akryylimaalauksen tai kankaanpainannan kurssia? Voisiko luokka hyötyä yhteistyötaitojen opettelusta ja ryhmäytymisestä esimerkiksi eräkurssilla? Hyötyisivätkö yläkoululaiset itseilmaisuun kannustuksesta esimerkiksi voimauttavan valokuvauksen tai biisinteon kurseilla? Sopsisiko luokan monialaiseen oppimiskokonaisuuteen esimerkiksi mittasuhteiden harjoittelu lumenveiston kurssilla?

Monipuolisesti ammattitaitoiset taide- ja taitoaineiden pedagogit suunnittelevat kurssisisällöt niin, että jokainen luokan oppilas voi osallistua toimintaan ilman ennakkotietoja tai -taitoja aiheesta. Koordinaattori voi auttaa kurssisisällön suunnittelussa huomioimaan koululuokan erityisyyden ja hyvinvointia vahvistavan näkökulman.

Lyhytkurssien toimintamalli:

- 3–4 x 60-90min opetustunnin kurssikokonaisuus
- Lyhytkurssien taideopettajat suunnittelevat oman ammattialan mukaisen kurssisisällön
- Kurssi on koulun ja oppilaiden tarpeiden ja toiveiden mukaisesti kohdennettu
- Yhteistyössä koulun opettajan kanssa lukujärjestyksen mukaisesti tunteihin sisällytetysti, esimerkiksi monialaisia oppimiskokonaisuuksia tukien.

VALMISTAUTUMINEN

Kurssitarjottimelta koulut voivat tilata taidemaistiaiskurssin koululle. Koordinaattori kohdentaa tilauksista ja tarjonnasta taidepedagogeille ja kouluille sopivan aikataulun kurssien toteutukseen. Mahdollisuuksien mukaan huomioidaan taidepedagogien työpäivän mielekkyys ja työhyvinvointia vahvistava päivätyö. Kurssiohjelmaa suunniteltaessa huomioidaan myös koulujen nykyinen kerho- ja harrastustarjonta ja esimerkiksi Harrastustoiminnan Suomen mallin hankkeen mukainen tarjonta tarjoten kouluille toimintaa, jota siellä ei vielä ole.

Ennen kurssikauden aloitusta kokoonnutaan taidemaistiasia ohjaavien taidepedagogien kanssa yhteiseen tapaamiseen, jossa keskustellaan yhdessä muun muassa kouluympäristössä opettamiseen liittyvistä huomioitavista seikoista. Kokoonnutuminen on tärkeää vertaisverkoston rakentumiselle. Taidepedagogien kollegiaaliset tapaamiset ovat tärkeitä kohtaamisia ja mahdollisuuksia kokemusten jakoon työssä, jota pääosin tehdään itsenäisesti eri opetuspaikoissa kiertäen.

Maistiaisia voi käytännössä järjestää perusopetuksessa koko luokalle, jolloin opettaja on mukana tunnilla, joko jakaen kurssin sisältöjen ohjausta yhdessä taidepedagogin kanssa tai seuraten ryhmän toimintaa mahdollisesti itse osallistuen ja oppilaita avustaen. Maistiaisia voi tarjota myös osalle luokkaa huomioiden perusopetuksen työskentelyn sujuvuus ja luokan- tai aineenopettajan opetusjärjestelyt. Viimeksi mainittu tukisi esimerkiksi haastavasti käyttäytyviä oppilaita. On hyvä huomioida, että oppilaan siirtyessä taide- ja taitoaineen maistiaisiin, tarkoittaa se oppimista taiteen avulla, ei poissaoloa luokan tunnilta. Pilotin tuloksia mukaillen myös koulun opettaja voi kokea voimaantuvansa taidepedagogin pitäessä taidemaistiaisia perusopetuksen tunnilla. Koska taidemaistiaiset järjestetään lyhytkursseina, voidaan niitä tarjota useammalle koululle pitkin lukuvuotta, tai vastaavasti eri kursseja samalle koululle.

Uudenlaista toimintamallia rakentaessa on tärkeää pitää välipalavereja eri toimijoiden kokemusten vaihtoon ja reflektointiin. Matkalla seurataan yhteistä toimintaa, kerätään palautetta, tehdään korjausliikkeitä ja muutoksia. Matkalle voidaan ottaa mukaan myös pilotissa taidepedagogeille järjestetty "Hyvinvointia vahvistavien työkalujen käyttö taideopetuksessa ja -ohjauksessa" -kurssi, jonka pedagogit kokivat omaa opetusta, jaksamista ja työn aikana palautumista tukien erittäin hyvänä. Yhteisessä koulutuksessa mahdollisimman moni kunnan pedagogi kohtaa toisensa ja saa voimaantua hetken. Tämä on kädenojennus erityisesti niille opettajille, jotka työskentelevät itsenäisesti, eri toimipaikoissa kiertäen ilman pysyvän työyhteisön tukea tai kokevat työskentelevänsä välillä oman jaksamisensa rajoilla.

On tärkeää suunnitella jo tässä vaiheessa jatko maistiaisille. Osa oppilaista voi jatkaa harrastamisen polkua harrastamisen Suomen mallin kerhoissa, osa kansalaisopiston taide- ja taitoaineiden kursseilla ja osa taiteen perusopetuksessa. Uuden taidon oppimisen kipinä on pitää puhaltaa välittömästi tarjoamalla opinnoille tai harrastamiselle jatkoa, ettei oppilaan innostuksen ja osaamisen into sammu.

MAALI

Olemme yhteisessä toiminnassamme välitavoitteessa, mutta emme vielä perillä. Tässä vaiheessa on tärkeää kerätä kokemukset jokaiselta toimintaan osallistuneelta osapuolelta, jotta mallia voidaan edelleen kehittää. Tavoittiko taide-elämykset lapset ja nuoret? Koettiin taidehyvinvoinnin oivalluksia? Syntyikö kipinöitä uuteen harrastukseen? Vaikka polku itsessään ja sen varrella olevat kokemukset ovat toiminnan tavoite, on lukukauden jälkeen saavutetussa maalissa tärkeää käydä analysoiden läpi polun kokemukset ja vahvistaa reittiä seuraavan kauden polulle. Raportointi ja palautteen kertominen avoimesti kaikille osapuolille auttaa tulevan kauden suunnittelussa ja markkinoinnissa. Arviointia voidaan pyytää myös ulkopuoliselta taholta.

LÄHDETÄÄNKÖ UUDESTAAN?

Tuleeko toiminnasta jatkuvaa kunnassa toimijoiden (opistot, perusopetus, kolmas sektori jne.), yhteistä toimintaa? Aluksi voidaan toimintaa kokeilla hankerahoilla. Toiminnan vakiinnuttamiseksi mietitään eri vaihtoehtoja, esimerkiksi voidaanko valtiovaltalta jatkossa odottaa kuntiin yhteinen rahoitus alle 16-vuotiaille tarkoitettuun toimintaan sekä kansalaisopistoille (taiteen perusopetus) että harrastamisen Suomen mallille (harrastusten järjestäjät, kerhot jne)? Nykyinen rahoitusmalli on osittain pirstaleinen ja päällekkäinen tapa tukea kunnan toimijoita. Yhteistyötä tukevan rahoituksen pitäisi olla eri toimijoiden toimintaa täydentävää, ei päällekkäistä tai kilpailevaa. On tärkeää pohtia, miten uusien hyvinvointialueiden toimintaan voidaan liittää alle 16-vuotiaiden pahoinvoinnin ennaltaehkäisy ja kasvun ja kehityksen tukeminen kulttuurihyvinvoinnin keinoilla.

6. HYVINVOINTIA TAIDE- JA TAITOAINEISTA

Lasten ja nuorten harrastaminen on monella tavalla tärkeää. Tarjoamalla lapselle ja nuorelle mahdollisuuden harrastamiseen ja itsensä toteuttamiseen, lisätään samalla heidän hyvinvointiaan. Tämä voi näkyä syrjäytymisenä ja psyykkisten ongelmien, myös kiusaamisen ennaltaehkäisyinä ja erilaisuuden hyväksymisenä. Harrastustoiminta mahdollistaa onnistumisen elämyksiä myös niille lapsille ja nuorille, joille onnistumiset esimerkiksi koulun aineissa voivat olla vähäisiä. Kun lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi osajana, se on samalla investointi hänen kykynsä toimia tasavertaisena erilaisissa yhteisöissä ja yhteiskunnassa läpi elämän. Harrastaminen koulupäivän yhteydessä on kestävä kehityksen mukaista, sekä harrastuksiin kuljetusten vähentyessä että tasa-arvoisena oikeutena harrastaa ja saada iloa aineettomista asioista.

Taiteen mahdollisuuksista syrjäytymisen ehkäisyssä ja tutkimusperäistä tietoa taidekasvatuksen hyvinvointivaikutuksista voi lukea esimerkiksi Arts Equal -konsortion julkaisuista [1; 2]. Myös Arts Equal -konsortio peräänkuuluttaa koulujen ja julkisten taidekasvatuksen organisaatioiden yhteistyötä taideharrastusten järjestämiseen saavutettavuuden parantamiseksi.

Lapset ja nuoret hyötyvät monella tapaa ja saavat monenlaisia hyvinvointivaikutuksia koulupäivän aikaisesta taide- ja taitoaineiden kurssista. Koulujen opettajat ovatkin huolissaan taito- ja taideaineiden tuntien vähenemisestä opetussuunnitelmissa. Opiston tarjoamat taide- ja taitoaineet voisivat tuoda tervetulleeseen piristykseen oppilaiden usein teoreettiseen koulupäivään. Samalla lapsi ja nuori tutustuu uusiin taidemuotoihin ja erilaisiin kädentaitojen osaamiseen, joista on hyötyä sekä koulussa että vapaaajalle. Lapsi ja nuori tulee tietoiseksi

Kuva: Hennariikka Lohi, Lumelveistokurssi

kotikunnassa järjestettävistä taide- ja taitoaineiden opiskelun mahdollisuuksista. Saavutettavuuden kannalta on oleellista, että taide- ja taitoaineiden tavoitteellista opetusta pystyttäisiin tarjoamaan sekä ilmaisina että maksullisina kursseina. Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa tämä voisi toteutua.

Osallisuus on osa sosiaalisesti kestävästä kehityksestä. Vaikuttaminen ja hyvinvoinnin tukeminen ovat tärkeitä tapoja lisätä osallisuutta kunnassa. Yhteistyön tekeminen eri toimijoiden välillä on hyödyllistä ja suotavaa monestakin syystä. Jos tavoitteena on lapsen ja nuoren kehitystä tukevan harrastamisen järjestäminen paikkakunnalla, on alkuvaiheessa tärkeää kuulla lasten ja nuorten mielipiteet ja valinnat harrastamisen suhteen, mutta ainakin yhtä tärkeää on koordinoita kunnan harrastamisen järjestäjät ja miettiä yhdessä toimimista niin, että kaikki sektorit saadaan mukaan tärkeään työhön ja koetaan osallisuutta toiminnan järjestämisessä.

Olemme tämän hankkeen myötä oppineet, että taito- ja taideaineiden opiskelu lisää koettua hyvinvointia sekä oppilaiden keskuudessa että opettajilla. Olemme oppineet, että yhdessä suunnittelemisen ja yhteistyön tekeminen eri toimijoiden välillä mahdollistaa onnistumiset. Olemme huomanneet, että toimiessa lasten ja nuorten kanssa ammatillinen osaaminen on tärkeää. Olemme oivaltaneet, että toiminta lasten ja nuorten kanssa pitää tunnistaa tärkeäksi tiedotuksella, viestinnällä, vaikuttamisella ja lopulta yhteisellä päätöksellä. Seuraava askel on saattaa pilottihankkeen opit ja vaikuttamisen mallit konkreettisella tavalla käytäntöön kuntien lasten ja nuorten hyvinvoinnin varmistamiseksi.

LÄHTEET JA HYÖDYLLISIÄ OSOITTEITA

Raportin taulukot Niko Kuusela.

[1]

[2]

[3]

LÄHTEET

JA HYÖDYLLISIÄ OSOITTEITA

§ Suomen lainsäädäntö, jossa määritellään koulutuksen, vapaan sivistystyön ja kuntien kulttuuritoiminnan tasa-arvoisuuden normiperusta. FINLEX ®

Kaikki tämän raporttijulkaisun sisältämät kuvat ja videot on tuotettu pilottikursseilla ja teosten julkaisuihin on oppilaiden luvat.

Etusivun kuva ja pääkuvat,
sivut 3, 8, 14, 17 ja 23:
Teri Tsokkinen